

Asia: OM 1/41/2018

Arviomuistio rangaistusten oikeasuhtaisuudesta

Lausunnon saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saateen lausunnollenne:

Tukinainen ry antaa pyydetyn lausunnon Oikeusministeriön arviomuistiosta OM ML 7/2018 (Arviomuistio rikoslain viimeaikaisesta kehityksestä ja tulevista kehitystarpeista. Eräät seksuaali-, väkivalta-, talous- ja rattijuopumusrikokset.

Yleistä

Mitä mieltä olette yleisesti arviomuistion sisältämistä ehdotuksista? Tulisiko ehdotuksia valmistella edelleen vai ei?

Kannatan/kannatamme ehdotuksia osittain

Muut yleiset huomiot:

Muilta paitsi seksuaalirikoksia koskevilta osiltaan arviomuistion ehdotukset ovat kannatettavia. Rikoslain 20 luvun osalta ehdotuksessa jatketaan pistemäistä uusimislinjaa, joka jo nykyisellään on johtanut kokonaisuuden kannalta yllättäviin ja epäoikeudenmukaisiin lopputuloksiin. Tämän vuoksi korjausta saada osittaisuudistuksin, vaan koko seksuaalirikoslainsäädännän kokonaisuudistuksella.

Arvioinnin perusteet ja lähtökohdat

Näkemyksenne arvioinnin perusteista ja lähtökohdista:

Lähteet: Arviomuistion lähdemateriaali on kapea-alainen ja vanhentunutta tietoa sisältävä. Tämä on toivon mukaan johtunut kiireestä eikä asenteista.

Hyöty-haitta-vertailu: Arviomuistiossa on käytetty hyöty-haitta-vertailua vanhanaikaisesti korostamalla pelkästään julkiselle sektorille tulevia kustannuksia. Oikeustaloustieteen kaavoilla on luotu eksaktiuden illuusio. Tosiasiassa kaavojen taustalla on arvioita ja oletuksia, joista on vedetty matemaattisia johtopäätöksiä. Ne eivät vastaa todellisuuden moninaisuutta seksuaalirikosten osalta. Uhrin psyykkisiä seurauksia ei ole arvioitu ollenkaan hyöty-haitta-vertailussa. Vertailu on arviomuistiossa pelkästään fiktiivistä. Tietoa on kuitenkin nykyisin saatavissa.

Rangaistusasteikot: Pelkillä maksimirangaistusten korotuksilla oikeuskäytäntöä ei muuteta. Ongelma Suomessa ei ole ollut se, etteikö asteikoissa olisi ollut tilaa. Rangaistuskäytäntö on edelleen kaavamainen perustuen normaalirangaistuskäytäntöön. Seksuaalirikosten törkeät tekemuodot on laadittu siten, että oikeuskäytäntö on nostanut tunnusmerkistön soveltamisalan erittäin korkealle, usein lähes mahdottomaksi. Törkeiden tekemuotojen kokonaisklausuuli on epämääräisyydessään johtanut siihen, että lähes milloin vain tuomioistuimet voivat olla soveltamatta törkeiden tekemuotojen soveltamista.

Tunnusmerkistöt: Nykyisen rikoslain 20 luvun 1 pykälän 2. momentti ei toimi. Poliisi, syyttäjät eivätkä tuomioistuimet tunnista 2. momentissa mainittuja tilanteita (puolustuskyvyttömyys ja avuttomuus).

Kriminalisointien vaikutukset: Kriminalisoinnit vaikuttavat muutoinkin kuin rikostilastojen kautta. Suurin osa ihmisistä haluaa noudattaa lakia, sen vuoksi rikoslain normeilla on tärkeä funktio, vaikka niitä sovellettaisiin harvoin. Ne kuvastavat yhteiskunnan arvopohjaa, joka ilmenee kansainvälisistä ihmisoikeuksista ja perusoikeuksista. Kysymys ei ole pelkästään yksipuolisesta ultima ratio -periaatteen soveltamisesta.

Laillisuusperiaate: Seksuaalisen ahdistelun (RL 20 luku 5 a §) kohdalla on viitattu perustuslakivaliokunnan tiukkaan legaliteettiperiaatteen soveltamiseen. Harassment - kriminalisointeja on useissa maissa, joissa myös noudatetaan legaliteettiperiaatetta. Vertaileva tutkimus näistä olisi mielenkiintoista nähdä mahdollisessa hallituksen esityksessä.

Seksuaalirikokset

Näkemyksenne seksuaalirikoksia koskevasta arviosta ja ehdotuksista:

Raiskausrikosten esitutkintaa tulee tehostaa. Siitä olemme samaa mieltä arviomuiston laatijoiden kanssa. Se, että juttu kaatuu todisteiden puutteellisuuden vuoksi ei merkitse sitä, että uhri olisi syyllistynyt perättömään ilmiantoon. Tätä pitäisi korostaa myös syyttäjille ja korostaa hallituksen mahdollisessa esityksessä. Perättömän ilmiannon mahdollisuutta käytetään uhrin uhkailemiseen ja pelotteluun.

Lainsäädäntömuutosten vaikutukset ja nykyinen oikeuskäytäntö ei vaadi niinkään uusia tutkimuksia kuin jo olemassa olevien tutkimusten parempaa hyödyntämistä.

Rangaistusasteikkojen minimien korottamisella on enemmän vaikutusta oikeuskäytäntöön kuin rangaistusasteikkojen maksimien korottamisella lapsen hyväksikäytön tapauksessa. Ehdotettu törkeä lapsen raiskaus -tunnusmerkistö on monessa mielessä ongelmallinen. Arviomuistiossa ei ole pykälän tunnusmerkistön ehdotusta vaan yleisesti sanotaan, että tarkoituksena on yhdistää raiskaus ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö uudeksi tunnusmerkistöksi. Mallina on ilmeisesti ollut Ruotsin Brottsbalkenin 6:4.3 momentti. Huomioon ei kuitenkaan ole otettu 1. ja 2. momenttia. Koko tunnusmerkistö rakentuu ajatukselle, että lapsi ei voi antaa suostumusta sukupuoliyhteyteen. Arviomuistiossa ei ole lainkaan otettu kantaa ikärajiin. Ruotsissa alin suojaikäraja on 15 vuotta ja Englannissa 13 vuotta (Rape of a child). Sekä Ruotsissa että Englannissa koko lapsen raiskauksen problematiikka on käsitelty laajemmin kuin arviomuistiossa. Tällaisen uudistuksen tekeminen edellyttää Suomessa koko rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta niin houkuttevalta kuin ehdotetun rikoksen otsikko kuulostaakin.

Väkivaltarikokset

Näkemyksenne väkivaltarikoksia koskevasta arviosta ja ehdotuksista:

Tukinainen ry kannattaa arviomuistiossa ehdotettua yhdistelmärangaistusta. Suuntaus on oikea, että sellaisten rikollisten, jotka eivät ole vaarallisia, vankila-ajan jälkeistä valvontaa tehostetaan. NykYTEKNIKALLA se on yhä enemmän mahdollista.

Tukinainen ry kannattaa arviomuistiossa ehdotettua ehdonalaisen valvonnan tiukentamista seksuaali- ja väkivaltarikosten osalta.

Tukinainen ry kannattaa arviomuistiossa ehdollisen vankeuden valvontaa, mutta yhdyskuntapalvelu ei sovellu nykyisellään seksuaalirikoksiin. Yhdyskuntapalvelussa on otettava huomioon erityisesti sen suoritusta paikka seksuaalirikostuomioiden osalta.

Talousrikokset

Näkemyksenne talousrikoksia koskevasta arviosta ja ehdotuksista:

-

Rattijuopumusrikokset

Näkemyksenne rattijuopumusrikoksia koskevasta arviosta ja ehdotuksista:

-

Muut huomiot

Muut arviomuistiota koskevat huomiot:

Nykyisen hallituksen jäljellä oleva toimikausi ennen vaaleja on kovin lyhyt. Siinä ajassa on mahdollista saada aikaan ainoastaan hyvin teknisiä muutoksia. Rikoslain 20 luku vaatii kuitenkin syvällisempää valmistelua. Koko rikoslain 20 luvun täytyy kuvastaa myös nykypäivän arvoja eli ihmisten välistä tasa-arvoa ja seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Nykyinen seksuaalirikoslainsäädäntö on historiallisesti perustunut suurilta osin fyysisen pakottamiseen. Tällä hetkellä ihmisten välisen seksuaalikäyttäytymisen tulee perustua suostumukseen. Tämä tulee näkyä myös lainsäädännössä nykyistä paljon selvemmin. Tulevassa hallituksen esityksessä ja laissa tulee tarkemmin määritellä ne henkilöt ja tilanteet, joissa suostumusta ei voida edellyttää. Suostumus on tulevaisuudessa näyttökysymys niin kuin se on tälläkin hetkellä, mutta suostumuksen korostaminen johtaisi ajattelutavan muutokseen ja esimerkiksi tuomioiden parempiin perusteluihin suostumuksen puuttumisen osalta.

Utriainen Terttu
Tukinainen ry

Silver Riitta
Tukinainen ry - Raiskauskriisikeskus Tukinainen